

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **המקף פשטא** – מוציא פשט; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מנח רביעי** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט. רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.1 דברים האזינו לב,א

דברים האזינו לב,ד: – ללא קשר לטעמי המקרא

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:

רש"י הצור תמים פעלו, אע"פ שהוא חזק כשמביא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי **תמים פעלו** :

אל אמונה, לשלם לצדיקים צדקתם לעוה"ב ואע"פ שמאחר את תגמולם סופו לאמן את דבריו :

ואין עול, אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעוה"ז :

צדיק וישר הוא, הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו :

הצור תמים פעלו – פשטא מונח זקף-קטן, מקבילת טעמים ל-אנכי א' א-לקיך – בטעם עליון פשטא מונח זקף-קטן

אנכי - **הצור** ה' – תמים א-לקיך - פעלו ... ומשלימו **צדיק וישר הוא**: ס"ת קר"א = ג' א"ש = ג' הצו"ר, ופ'רש"י ישעיהו לג,יד

הצור שהוא אש אוכלה **ילקוט שמעוני תורה פרשת חקת רמז תשסג** אמר רבי סימון ונתן מימיו מפני שדרכו של סלע להוציא אש

שנאמר (**שופטים ו,כא**) **ופעל האש מן הצור**,

דברים האזינו לב,ה: **שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל:**

תרגום אונקלוס (ה) חבילו להון לא ליה בניה דלחון לטעותא דרא דאשני עובדוהי ואשתניו :

שחת לו לא – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים מחולקים זה מזה, **תרגום אונקלוס (ה)** חבילו להון לא ליה לפרט אחד (עם ישראל)

זה נוגע לפרט אחר (הקב"ה) זה לא נוגע. כאן ההשחתה היא מום לבנים בלבד ואינה פוגעת בקב"ה.

יתד נאמן ו' תשרי התשע"ב ע' 48 במכתב של הקורא ד"נ מב"ב כתב כי בפירוש **החפץ חיים עה"ת** פירש **שחת לו לא בניו מומם**

שאף כאשר אצל האדם עצמו המום איננו גדול כל כך (**לו לא**) אבל **בניו מומם** אצל הילדים שלו המום גדול יותר עד אשר יביא ח"ו

להמשך הפסוק **דור עקש ופתלתל** .

שחת לו לא – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים מחולקים זה מזה, או שלא חל על כל אחד אותו ענין, ע"פ **החפץ חיים עה"ת** המום של

האב קטן אבל גורם למום גדול עד חמור אצל הבן.

דברים האזינו לב,יב: ה' **בְּרַד יִנְחֵנו וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֶכֶד:**

ה' – טפחא **בְּרַד יִנְחֵנו** – מונח אתנה **וְאֵין עִמּוֹ** – מרכא טפחא **אֵל נֶכֶד** – מרכא סלוק

טט - ה' – טפחא בראש פסוק אפשר שיש כאן לימוד סמוכים, **פסוק לב,יב** הוא כעין פירוש, אפיון, תכלית לנאמר לפניו.

רש"י - ה' בַּרְד - ... ורבותינו דרשוהו על העתיד, וכן תרגם אונקלוס

אותה **תבנית טעמים** תבנית הפסוק כולו כמו **בר' א,א** כעין ענין הקשור למעשה בראשית, כאן התחדשות העולם

בראשית א,א בראשית – טפחא **בְּרַא אֱלֹהִים** – מונח אתנה **אֵת הַשָּׁמַיִם** – מרכא טפחא **וְאֵת הָאָרֶץ** – מרכא סלוק

דברים האזינו לב,יב ה' – טפחא **בְּרַד יִנְחֵנו** – מונח אתנה **וְאֵין עִמּוֹ** – מרכא טפחא **אֵל נֶכֶד** – מרכא סלוק

תרגום אונקלוס יי בלחודיהון עתיד לאשריותהון בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולא יתקיים קדמוהי פולחן טעון.

ה' בַּדַּד (לבד) ינחנו (ינחה במחנה) בעולם שהוא עתיד לחדשו ולא יתקיים בו לפני ה' פולחן עבודה זרה.

• טט - ה' יחיו, ובטוי לכך בבריאת העולם, ביציאת מצרים, בכל תולדות ישראל והעולם, וע"פ ת"א בעולם שיתחדש

דברים האזינא: עֲלֵה אֶל-הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הֲרִ-נְבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי יַרְדֵּן

וְרָאָה אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֵנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֻחָזָה:

עֲלֵה – פזר, מלמד למקום אחר ואם צריך גם למקומו **אֶל-הַר** – תלישא-קטנה, מרמז על לימוד בענין שיעוריו, חציצין ומחיצין **הָעֵבְרִים**

הַזֶּה – קדמא ואולא, מרמז על סדר קדימות, **הַר-נְבוֹ** – רביעי, מרמז על שיעור בעל ערך ארבע

הַר-נְבוֹ – רביעי, **ספרי** – הר העברים. שהוא קרוי ארבע שמות הר העברים הר נבו הר ההר ראש הפסגה. ולמה קורים אותו הר

(נבו)(העברים) שנקברו בו שלשה מתים (הללו) שמתו לא מידי עבירה והן משה אהרן ומרים.

תלישא-קטנה ... רביעי כשיעורין

אֶל-הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הַר-נְבוֹ – תלישא-קטנה ... רביעי, משקיעת החמה עד צאת הכוכבים **שיעור** הליכת ארבע מילין.

ב"ח על הטור א"ר ח ס' רצ"ב ס"ב על אמירת שלוש צדקתך במנחה של שבת זכר לפטירת שלושה צדיקים במנחה של שבת, משה

וכולל עמו יוסף (טט מצאנו קשר כזה בקרא **בראשית מקץ הנמצא כזה איש אשר רוח א-לקים בו**) ודוד.

ב"ח משה נפטר בשקיעת החמה ביום ו' והיה מוטל בכנפי השכינה עד מנחה של שבת, השכינה נשאה אותו **ארבע מילין** להר נבו.

סימוכין **בבלי פסחים צד,ב**, רבי יהודה אומר כי משקיעת החמה עד צאת הכוכבים **שיעור** הליכת ארבע מילין. **תוס'** מסביר כי

הכוונה מתחילת שקיעה ועד סוף שקיעה (כנראה כוונתו צאת הכוכבים)

תלישא-קטנה כמחיצין

וְרָאָה אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן – **מחיצין ספרי** הראהו את כל א"י עד כאן תחומו של אפרים עד כאן תחומו של מנשה. ר' יהושע אומר משה

בעצמו הוא ראה אותה כיצד נתן כח בעיניו של משה וראה מסוף העולם ועד סופו.

טט - משה רבנו ראה מפסגת הר נבו, תחומי העולם, תחומי א"י ותחומי השבטים.

אברבנאל פירוש על התורה דב' האזינו לב,מח

... וכדי שידע כי קרוב יום מותו צוהו שיעלה אל ראש הר נבו לא למות מיד כי לכן לא אמר ומות שם אבל תהיה העליה שמה

בהתמדה פעמים רבות כי שיראה משם את הארץ כי לא תהיה הראיה (רק) ביום המיתה כי אם פעמים רבות בימים רבים שיעלה שמה

תדיר יראה את הארץ...

ושם נאמר ויעש כאשר צוה ה' רוצה לומר שהיה עולה בכל יום אל הר נבו ורואה את הארץ ומעיין בה וכן שלקח יהושע מיד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוב"ל) כי במצוותך האמנותי – התלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **תפצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא פשט; **מרכא** = מאריך; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

והעמידהו לפני אלעזר ולפני כל העדה וסמך ידיו עליו והיה מצוה אותו בעניני ההנהגה בכל יום כדי שיהיה מלומד בכך. וגוי' ענין חזרת העליה על הר נבו ע"י משה מרומז בקרא **דברים זאת הברכה לד,א: אל-תר נבו ראש הפסגה** – פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה.

דברים זאת הברכה לד,א: ויעל משה מערכת מואב אל-תר נבו ראש הפסגה אשר על-פני ירחו וינראהו ה' את-כל-הארץ את-הנגלעד עד-הן:

דברים האזינו לבנאי: על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי-מריבת קדש מדבר-צן על אשר לא-קדשתם אותי בתוך בני ישראל:

על – תלישא-קטנה, מרמז על לימוד בענין שיעורין, חציצין ומחיצין, כאן חציצין, להסתיר סיבות מותם האמיתיות **אשר מעלתם** – קדמא ואולא, מרמז על סדר קדימות, **בי** – רביעי,

מראות גדולות פנינים מ"ג מפרשים המפרש **סיבת מות משה** הסתרת הסיבה האמיתית למות אהרן – מעשה העגל שהיה לו למסור נפשו על קידוש ה' כמו חור, הסתרת הסיבה האמיתית למות משה – מעשה המרגלים שלא היה לא לשלחן או לאמר להם מה שאמר.

הפטרת האזינו

הושע יד,ט: – הפטרת דב' האזינו – שבת שובה, בין ראש השנה ויוה"כ

אפרים מה-לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו אני כברוש רענן ממני פרוה נמצא:

אני עניתי ואשורנו – דרגא מונח רביעי, תיקון הקילקול מחטא אדם הראשון, בתבנית דומה ב- **דב' נצבים כטיז ... או משפתה או-שבת** – דרגא מונח רביעי, הוסבר ע"פ **דעת זקנים מבעלי התוספות (כטיז)** כי מחטאים של תאוה כגזל ועריות (כחטא אדם הראשון)

מגיעים לחטאים שללא תאוה ובהם עבודה זרה. כאן כפי' רד"ק אפרים המייצג את עם ישראל מתחרט על עובדו עבודה זרה והמתווה לכך והקב"ה עוזרו לעשות תיקון.

רד"ק (ט) אפרים – ואז יאמרו: **מה-לי עוד לעצבים?** כי בעוד שהייתי עובד אותם, היה לי כל הרע, ועתה שאעבוד את ה', יהיה לי כל הטוב הזה. ואמר הקדוש ברוך הוא: כשיאמר אפרים זה, **אני עניתי ואשורנו**, כלומר: אביט אליו בעת רצון, הפך **והסתרתני פני מקהם (דב' וילך לא,ז)**. ומה אומר לו? **אני כברוש רענן** – אני אהיה לך כמו הברוש רענן, שכופפין ראשו אצל שרשיו; כן אני "מרום וקדוש אשכון, ואת דכא ושפל רוח" (יש' נז,טו). ואם תאמר: **הברוש** אינו עושה פירות? **ממני פרוח נמצא** – בכל עת ובכל זמן.

המלב"ם מוסיף כי ישראל ישב בצל הברוש (טט) -כנראה הברוש הצריפי שהוא כמשולש) ועליו צפופים עד שמגן ממטר

דברים וילך לא,ז: וחקה אפי' בו ביום-ההוא ועזבתים וחסרתתי פני מקהם והנה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על פי-אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה:

ועזבתים וחסרתתי פני מקהם – גרשיים קדמא מהפך פשטא, ראה בדב' וילך הסבר כי הגאולה התחילה ומתעכבת ותתחדש, ולפי' רד"ק הושע מנבא על התחדשות הגאולה

יואל ב,ז – יח: [יז] בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משרתיו ה' ויאמרו חוסה ה' על-עמך ואל-תתן נחלתך לחרפה למשל-בם גוים למה יאמרו בעמים איה אל-היהם:

[יח] וינקא ה' לארצו ויחמל על-עמו:

ויאמרו חוסה ה' על-עמך – גרשיים דרגא מונח רביעי, אפשר כי כאן שתי תבניות טעמים משולבות. (א) גרשיים מונח רביעי, בתפקיד כעין יצא מהכלל ללמד על הכלל או על עצמו, (ב) דרגא מונח רביעי, בתפקיד תיקון ליצר הרע וחטא אדם הראשון. כאן רמז לבקשת תיקון לקילקול, ששונאי ישראל גרמו לעצמם.

ר' יוסף קרא (יח) ויקנא ה' לארצו – ואם תעשו תשובה מיד ויקנא ה' לארצו שלא יהא בה רעב, מפני שחמל על עמו.

ר' אלעזר מבלגנצי (יז) איה אלהיהם – ונמצא שמך מתחלל (טט) – בקשה לה' לעשות למען שמו ולא מזכותם).

(יח) ואם כה תעשו (טט – תשובה), אז ויקנא ה' לארצו – לכבוד ארצו המקודשת לו.

מלבי"ם [יב] **וגם עתה**. הגם שעתה כבר בא החיל (הארבה), ... אל תחשבו שאין תקנה כי גם עתה נאום ה' שובו עדי בכל לכבכם ... **בצום בכבי ומספר** שהוא הוידי ועזיבת החטא:

[יז] **בין האולם ולמזבח יבכו** ייתפללו, **ויאמרו** בתפלתם **חוסה ה' על-עמך**, ר"ל,

(א) תחוס עליהם מצד שהם עמך ואתה מלך עליהם,

(ב) מצד שהארץ היא נחלתך, ששם נחלה מורה על הקדושה שיש בה, ועל ששכינתך שורה עליה מצד קדושתה אל תתן אותה לחרפה מצד זה, ומפרש מצד שהם עמך אל תתן אותם למשל בם גוים כי אתה המלך והמושל עליהם,

ומצד שהארץ נחלתך אל תתן אותה לחרפה כי למה יאמרו בעמים איה אלהיהם, וזה חרפה מצד שהיא נחלתך ושכינתך שרויה שם ואתה אלהיהם:

[יח] **וינקא ה'** (ו)ישמע תפלתם, ונגד מ"ש [יז] ... **ואל-תתן נחלתך לחרפה** שהוא שיקנא על כבוד הארץ שהיא נחלתו ויקנא ה'

לארצו, ר"ל לכבוד ארצו, ונגד מ"ש **חוסה ה' על-עמך** ויחמול על עמו, וכבר אמרו חז"ל במדרש רות כתוב אחד אומר כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול וכתוב אחד אומר כי לא יטוש ה' את עמו, בזמן שישראל עושים רצונו של מקום הוא עושה בעבור עמו ונחלתו, ובזמן שאין עושים רצונו של מקום הוא עושה בעבור שמו הגדול, והכהנים היו מתפללים שיעשה בעבור שמו הגדול הגם שאין ישראל ראויים,

וחז"ל דרשוהו על היצה"ר, וכונתם כי לא הנחש ממית אלא החטא ממית והיצה"ר היה הסבה אל ביאת הארבה, וע"י **שיתרחק הצפוני** שהוא היצה"ר הצפון בלב ומסית לחטא, יתרחק גם המסוכב ממנו שהוא הארבה שבא בסבת החטא:

סיכום: אפשר כי כאן שתי תבניות טעמים משולבות. (א) גרשיים מונח רביעי, בתפקיד כעין יצא מהכלל ללמד על הכלל או על עצמו, (ב) דרגא מונח רביעי, בתפקיד תיקון ליצר הרע וחטא אדם הראשון. בפשט הכהנים בקשו שה' באופן יוצא מן הכלל המלמד על עצמו, יעשה בעבור שמו הגדול הגם שאין ישראל ראויים. אבל אחר שישראל עשו תשובה, הקב"ה עשה לזכותם. בפשט נבואת יואל אין גלוי על תשובת ישראל. מוצע לומר כי תבנית הטעמים דרגא מונח רביעי מרמזת על התיקון.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (פשוט ל"ב) כי במצוותך האמיתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; מצבת ההשערה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

1.2 דברים האזינו לב,א

דברים האזינו לב,ו:

**הלח' הנמלו-זאת עם נבל וְלֹא חָכֵם
הַלּוֹא-הוּא אָבִיךָ קִנְיָהּ הוּא עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ:**

תורה תמימה

עם נבל וגו' - מי גרם להם לישראל שהיו מנוולים ומטופשים - מפני שלא היו מתבוננים בדברי תורה⁽²⁾ [ספרי]:

עם נבל – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות על טפשות ונבלות שונאי ישראל גם את השפלת התורה עצמה, מפני שלא עיינו הייטב בתורה לכן גם ביזו היינו עשו אותה מנוולת.

וְלֹא חָכֵם – מונח אתנה, כעין רבוי והגבלה. מפני רבוי תירוצים לא לעסוק בתורה והגבלה חכמתם בכלל.

רש"י הַלּוֹא-הוּא אָבִיךָ קִנְיָהּ, שקנאך שקננך בקן הסלעים ובארץ חזקה שתקנך בכל מיני תקנה:

רמב"ן הלא האל הוא אביך כי הולידך וגדלך, והוא קנך ששמך קנין, **כי הוציאך מאין והיית יש**, וכל יש יש לו קנין כענין שנאמר **(משלי תכב) ה' קנני ראשית דרךך** **קדם מפעלי מאין**: וכן **(בראשית לז-ל, יד, ט, כב) קנה שמים וארץ**: כאשר פירשתיו, והוא צור עֲשֵׂה וְנִיכְנְנָהּ, כלשון **(איוב לא, טו) וְנִיכְנְנֵנִי בְּרַחֲמֵי אָחֵר**:

אבן עזרא אָבִיךָ, בעבור שאמר שאינם בניו: **קִנְיָהּ**, כטעם ה' קנני: **הוּא עֲשֵׂה**, תקנך, **וְנִיכְנְנָהּ**, לקבל התיקון:

אָבִיךָ קִנְיָהּ הן מלים נרדפות במובן דומה של אב שיש לו בנים ובורא (קנה, עשה, מתקן)

רבינו בחיי ואמר **הַלּוֹא-הוּא אָבִיךָ**, כלומר ששמך קנין **כי הוציאך מאין ליש**, וכל יש קנין, וזהו **(משלי תכב) ה' קנני ראשית דרךך**

וכן **(בראשית לז-ל, יד, ט, כב) קנה שמים וארץ**: כלומר שברא שמים וארץ והוציאן יש מאין.

אבל בכראשית רבה דרשו מלת קונה כמשמעו שקנאן מאחר, והוא החומר הראשון, וכבר הזכרתי זה בסדר לך ובהבאתי שם המדרש הזה. ונקרא הקב"ה אבינו כלפי הנפש כי הוא הולידה ונפחה באפנו, כשם שנקרא המוליד אב כלפי הגוף שהוליד אותו, והוא יתעלה האב העקרי הקיים והנצחי,

בבראשית רבה דרשו מלת קונה כמשמעו שקנאן מאחר, והוא החומר הראשון, וגו' ויש לומר כי החומר הוא א-לקות בהסתר עד שאין הרגש א-לקות כלל היינו ללא רוחני כלל, לכן נראה כעין קנין מאחר ביהס לבריאת הנפש והרכבתה בחומר.

לדעת הפרשנים תוכן הכתוב **הַלּוֹא-הוּא אָבִיךָ קִנְיָהּ הוּא עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ**: מרמז לבריאת העולם יש מאין ומחומר העולם הרכבת חומר

האדם וכן בריאת החלקים הרוחניים בכלל ובריאת הנפש (החלקים הרוחניים) שבאדם בפרט.

אפשר כי המהלך הפרשני הזה מרומז בתבנית הטעמים המשותפת לשני כתובים הבאים

(שמות יתרו כב) אֲנִכִּי ה' אֱלֹהֶיךָ – בעשרת הדברות בטעם עליון, תבנית הטעמים פשטא מונח זקף-קטן

ומקביל לו **(דב' האז' לב,ג) הַלּוֹא-הוּא אָבִיךָ קִנְיָהּ** – פשטא מונח זקף-קטן, ובשניהם מכוון לבורא

הבריאה מתחילה בעשרת הדברות בטעם עליון, ודרך עשרת הדברות בטעם תחתון עוברת אל עשרה המאמרות שבהם נברא העולם

הפותחים את ספר בראשית.

תורה תמימה

עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ - מלמד שברא הקדוש ברוך הוא כונניות באדם, שאם נהפכה אחת מהן אינו יכול לחיות⁽²⁾ [חולין נ"ו ב']:

תורה תמימה הערה מד) פירש"י כונניות מלשון ואת כנו, שברא להם בסיס לישב עליו ואם ירדו מבסיסין שוב אין מתיישבין, עכ"ל.

וְנִיכְנְנָהּ – סלוק, מגביל, הוא דרשת בבלי חולין נו,ב שאם נהפכה אחת מהן (מהכונניות) אינו יכול לחיות

עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ - תניא, היה ר' מאיר אומר, **הוּא עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ**, כרכא דכולא ביה, ממנו כהניו, ממנו נביאיו, ממנו שריו, ממנו מלכיו,

שנאמר (זכריה י') ממנו פנה ממנו יתד וגו'⁽²⁾ [שם שם]:

הוּא עֲשֵׂה – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות כדרשת רבי מאיר שכל מנהיגות ישראל מתוכו **וְנִיכְנְנָהּ** – סלוק, מגביל ללמד כי אינם

צריכים לסיוע מעמים אחרים.

דברים האזינו לב,ח:

**בְּהִנְחַל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוּ בְּנֵי אָדָם
יֵצֵב נְבִלַת עַמִּים לְמִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:**

בְּהִנְחַל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם - מהפך פשטא זקף-קטן

בְּהַפְרִידוּ - טפחא

בְּנֵי אָדָם - מונח אתנה

יֵצֵב נְבִלַת עַמִּים – (אתנה) פשטא מונח זקף-קטן

לְמִסְפָּר - טפחא

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - מרכא סלוק

טט - סיכום ע"פ שפת"ח

הצבת גבולות העמים היא ההפרדה של בני האדם בדור הפלגה, זהו הלימוד אלפניו, מספר העמים, הלשונות והמסגרות בגבולותיהן נקבע ע"פ שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים שזהו הלימוד אחריו. הקב"ה צפה שלמצרים ירדו שבעים נפש ולכן בבני נח נמנו שבעים אומות – לשונות והשאר הם תולדותיהם.

אם היה נאמר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = **סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = **מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא המש; **טפחא** = **טרקא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשייב** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

- * **בהפרידו בני אדם**
- * **למספר בני ישראל**
- * **יצב גבלת עמים**

אפשר שההפרדה למספר עמים כנגד ע' ב"י – מספר יורדי מצרים, לימוד אלפניו, אבל יצב גבלת עמים יכול להתפרש רק לשבטי ישראל הנקראים עמים. כמו כן זה עשוי להיות תיאור עובדה ולא ההלכה המניעה את התהליך

- אבל באמרו
- * **בהפרידו בני אדם**
- * **יצב גבלת עמים**
- * **למספר בני ישראל**

הפרדת בני האדם לעמים ע"י הצבת גבולות למספר עמים כנגד ע' ב"י – מספר יורדי מצרים, לימוד אלפניו, מ"למספר בני ישראל" ל"יצב גבלת עמים" ואלפני לפניו ל"בהפרידו בני אדם"

"**יצב גבלת עמים**" זה תיאור עובדה ו- "**למספר בני ישראל**" זו ההלכה המניעה את התהליך

רש"י בהפרידו בני אדם – כשהפיץ דור הפלגה היה בידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן, אלא "**יצב גבולות עמים**" קיימם ולא אבדם. **למספר בני ישראל** – בשביל מספר בני ישראל שעתידיים לצאת מבני (שפת"ח ח) ולמספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים (שפת"ח ט) הציב גבולות עמים שבעים לשון.

שפת"ח ח – דאם לא כן למספר למה לי ?

* טט – תבת "**למספר**" – טפחא – יתור הבא לרבות על הקרא הקודם לו היינו לפרשו, לאפינו, להציב תכליתו. כאן ע"י הלימוד אלפניו ולפני לפניו היא מפרשת ואומרת שכל תכלית הפרדת העמים היא כנגד ע' נפש ב"י יורדי מצרים. הם באחדות של נפש אחת והאומות בהפרדה ביניהם.

והכי משמע הקרא "**בהפרידו בני אדם**" דהיינו כשהפיץ דור הפלגה יצב גבולות עמים, ר"ל שלא העבירם מן העולם, * וט – שאם היה מעבירם מן העולם אפשר שהיה מעביר גם את בני שם שישאל מצאצאיו. לכן הפרידם שלא יהיו באחדות במרידה בקב"ה וישאל יוכלו להגלות ולגלות תורת ה' בעולם, ואם יגלו לבין אומות תמיד ימצאו מקום שיטה להם חסד כי א' כל אומה היא כנגד אחד מע' יורדי מצרים אז יש לה שייכות לישראל ב' האומות מופרדות אז באי הסכמתן ביניהן גם לא יסכימו לפגוע בישראל ביחד בעת ובעונה אחת. ולמה עשה כן? למספר בני ישראל, ר"ל בשביל ישראל שיצא משם.

שפת"ח ט – ר"ל שרוצה לפרש עוד ענין אחד וה"ק הפסוק "**יצב גבלת עמים**" ר"ל עשה אומות הרבה וכמה עשה ופרש למספר בני ישראל ר"ל במספר ע' נפש שירדו למצרים עשה, דהיינו ע' אומות. ויהי מאמר "**יצב גבלת עמים**" נדרש אלפניו ולאחריו כדפירשתי והוצרך **רש"י** לשני טעמים ראשון קשה ל"ל למלת גבולות לא היה לו לכתוב רק יצב עמים למספר בני ישראל, גבולות ל"ל. ולטעם אחרון קשה כיוון שהכעיסו לפניו למה לא איברם מן העולם לכן צריך גם לטעם ראשון. טט – על כל פנים למדנו ש"**יצב גבלת עמים**" היא לימוד אלפניו אכן תבנית הטעמים היא אתנה פשטא מונח זקף-קטן. קרא זה הוא התיאור ו- "**למספר** – טפחא, **בני ישראל** – מרכא סלוק" הוא כעין הלכה כפי שפירש **שפת"ח** לעיל "ר"ל במספר ע' נפש שירדו למצרים עשה, דהיינו ע' אומות.

ואז התבנית ללימוד אלפניו מושלמת.

יונה א,יב,יג,טו:

[יב] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׂאוֹנֵי וְהִטְלֵנִי אֶל-הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם

כִּי יִרְדֶּע אָנֹכִי כִּי בִשְׁלֵי הַסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם:

[יג] וַיַּחֲתְרוּ הָאֲנָשִׁים לְהִשָּׁיב אֶל-הַיַּבֶּשֶׁת וְלֹא יָכְלוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסַעַר עֲלֵיהֶם:

[טו] וַיִּשְׂאוּ אֶת-יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל-הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזַּעְפוֹ:

רבי יוסף קרא (טו) **וַיִּשְׂאוּ אֶת-יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל-הַיָּם** - בפרקים של רבי אליעזר (ט) הוא אומר: לכתחלה כשהטביעו רגליו בים היה שותק עליהם הים, וכשהיו מעלין אותו באניה היה חוזר הים וסוער עליהם. כשראו כך הטילוהו **אֶל-הַיָּם** ועמד **הַיָּם מִזַּעְפוֹ**. ואף על פי כן: (טז) [טז] **וַיִּרְאֶה הָאֲנָשִׁים יָרָאָה גְדוֹלָהּ** - וגייירו עצמם לשם ה'.

ע"פ פרקי דרבי אליעזר אנשי האניה שבה היה יונה הבחינו שהסער הוא רק סביב האניה שלהם, וספינות אחרות מפליגות בנחת. וכאשר לכתחלה כשהטביעו רגליו בים היה שותק עליהם הים, וכשהיו מעלין אותו באניה היה חוזר הים וסוער עליהם.

הדבר מרומז באתנה ובסלוק במקראות הבאים

[יב] ... וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם – אתנה, מגביל, רק על ספינה זו שאתם בה

הַסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם – סלוק, מגביל, רק על ספינה זו שאתם בה

[יג] ... הוֹלֵךְ וְסַעַר עֲלֵיהֶם – סלוק, מגביל, רק על ספינה זו שהם בה

[טו] ... וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזַּעְפוֹ – סלוק, מגביל, זעפו שהיה רק על ספינה זו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה; התשע"ח; **הצגת ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקדש פשטא** – מוציא פשטא; **מרכא** = מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

רש"י בבלי יומא כדב, (הכתוב) **וּלְמַבִּית לְפָרְקַת** – אפסיק בין כללא (**לְכַל-דְּבַר הַמְזוּבָּח**) לפרטא (**עֲבֹדַת מִתְנָה**), מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה - כגון הזאות שבין הבדים דיום הכפורים, ונתינת קטורת על האש. ולא עבודת סילוק - כגון הוצאת כף ומחתה, שהכהן גדול מכניס שם לקטורת יום הכפורים ומניח בין הבדים, ואחר כך חוזר ומוציא. אי הכי ועבדתם נמי מבית לפרוכת דעבודה תמה - כגון נתינת קטורת על האש. ולא שיש אחריה עבודה - הולכת כף ומחתה, שיש אחריה חפינה והקטרה. (רש"י מפרש שיטת לוי) **וְעֲבָדְתֶּם** הדר ערביה - לענין עבודה תמה, שהוי"ו מוסיף לענין ראשון (ולכן עבודה תמה בחוץ ובפנים לחייב זר שעשאה במיתה), אבל **עֲבֹדַת מִתְנָה** לא מיהדר אלא אמבית לפרוכת דלקמיה, דלא כתיב ביה וי"ו (ולכן זר שעשאה בפנים עבודת מתנה (הנחה) חייב ופטור על עבודת סילוק, אבל בחוץ חייב גם על עבודת סילוק).

טט – בשלב זה הגמרא נשארת עם הלימוד בכלל ופרט. ורש"י מפרש מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה (עבודת הנחה) (ושיש בה גם עבודה מסיימת) זר חייב עליה מיתה אבל עבודת הוצאה אינה בה מיתה לזר. אבל בחוץ בין הכנסה בין סילוק (אם היא עבודה מסיימת) זר חייב עליה מיתה.

בעי רבא: עבודת סילוק בהיכל מהו? לפנים מדמינן ליה, או לחוץ מדמינן ליה? הדר פשטא: **מַבִּית** (קה"ק) **וּלְמַבִּית** (ו"ו ולמ"ד? מרבוח את הקדש על קה"ק וזר לא חייב על עבודה שאינה הנחה וגם תמה בקדש). (הגמרא מונה עבודות בקדש שזר שעשאה לא יתחייב) - אלא מעתה, זר שסידר את השלחן ליחייב! - איכא סידור בזיכין. - סידר בזיכין ליחייב! - איכא סילוק והקטרה. - זר שסידר את המנורה ליחייב! - איכא נתינת פתילה. - נתן פתילה ליחייב! - איכא נתינת שמן. - נתן שמן ליחייב! - איכא הדלקה. - הדליק ליחייב! - הדלקה לאו עבודה היא. - ולא? והתניא: (ויקרא א) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש - לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא ככהן כשר ובכלי שרת! - הצתת אליתא - עבודה היא, הדלקה - לאו עבודה היא.

(הגמרא מונה עבודות במזבח ועל מה הזר שעשאה יתחייב) - אלא מעתה זר שסידר את המערכה ליחייב! - איכא סידור שני גזירי עצים. - סידר שני גזירין ליחייב! - איכא סידור אברים. - והא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: זר שסידר שני גזירי עצים חייב! - בהא פליגי; מר (רבי יוחנן) סבר: (סידור שני גזירי עצים) עבודה תמה היא (וגם עבודת הנחה מאופך עשייתה), ומר (רב) סבר: לאו עבודה תמה היא.

תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דלוי. (הובאו לעיל) בשתי הברייתות לא מוזכר סידור שני גזירי עצים!

הפסוק **במדבר קרח יחז**; מסיים את קבוצת הפסוקים **במדבר קרח יחא** - ז: אזהרה לכל זר בעבודה במשכן ובכליו. ואחריו התורה מלמדת על כ"ד מתנות כהונה. אז אפשר כי תוכנו וטעמיו קשורים באופן מסוים למתנות כהונה. **וְאֵתָהּ וּבְנֵיהָ אֶתָּה** – מונח מונח תלישא-גדולה (תלשא). כעין שלושה תפקידי טעם תלשא, הנדרשים מהכתוב. תלשא היא גם טעם של דרשה לכתוב לפנייה ולדרשה לכתוב אחריה, לכן יש אפשרות לכעין שש דרשות בתפקידי תלשא (העיקריים ביניהם שיעורין, חציצין, מחיצין (הכולל בחינה נעלה), עקירה, יחד עם קדמא ואולא עשוי להיות כעין בנין אב) אפשר כי אחד מתפקידי תלשא יהיה לרמז שבכתוב יש לדרוש הגדרת **עֲבֹדַת מִתְנָה** (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור משהו), אפשר כי אחד מתפקידי תלשא יהיה לרמז שבכתוב יש לדרוש הגדרת מחיצה **וְעֲבָדְתֶּם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות), ולא עבודה שיש אחריה עבודה.

דרשות אחרות אפשריות בטעם תלשא, שאינן קשורות לנושא עבודת זר, ע"פ **סיפרי**, **בבלי יומא כד**, **תורה שלמה**, **תורה תמימה** **וְאֵתָהּ וּבְנֵיהָ אֶתָּה** – מחיצה (הכולל בחינה נעלה) (א) בדיקת יוחסין של כהנים ע"י בית דין של כהנים אפשר שגם קובעים מיהו כהן כשר (כגון מום עובר או קבוע) לעבודה, (ב) הכהנים אוכלים תרומה בקידוש ידים (נטילת ידיים) בגבולין (ג) הכהנים נושאים עון הקדשים של בני ישראל

הַשְּׁמֵרוֹ אֶת-כְּהֻנַּתְכֶם - קדמא ואולא – מרמז כי בכתוב יש לדרוש כעין כלל מלמד מסוג כלל ופרט, או כלל ופרט וכלל, או בנין אב. לענין כלל ופרט **בבלי יומא כדא** מציע ללמוד כך: ואימא: **לְכַל-דְּבַר הַמְזוּבָּח** - כלל, **עֲבֹדַת מִתְנָה** - פרט, כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט, **עֲבֹדַת מִתְנָה** - אין, עבודת סילוק - לא!

אם נאמר כי **הַשְּׁמֵרוֹ אֶת-כְּהֻנַּתְכֶם** - קדמא ואולא – מרמז כי בכתוב יש לדרוש כעין כלל מלמד מסוג כלל ופרט, הכלל הזה מחייב את הכהנים לשמור שזר לא יעשה עבודות כהנים בבית המקדש בכלל (אסור אבל פטור) ובפרט שלא יעשה עבודות שיגרמו לו חיוב מיתה בידי שמים בקשר אל (א) **לְכַל-דְּבַר הַמְזוּבָּח** (עבודות במזבח) ... (ב) **וּלְמַבִּית לְפָרְקַת** (קדש הקדשים). (ג) מתבנית הטעמים מרכא טפחא של **וּלְמַבִּית לְפָרְקַת** מתרבה הקדש (ההיכל) ראה הסבר להלן.

פרט (א) **וְעֲבָדְתֶּם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות). דרשת הגמרא נתנה למלה משמעות של שם עצם ותואר במקום פועל. אפשר כי טעם אתנח של מלת **וְעֲבָדְתֶּם** בתפקיד מגביל מסייע למתן משמעות של שם עצם – עבודה, ותואר – מסיימת.

פרט (ב) **עֲבֹדַת מִתְנָה** (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור משהו), ואין בכלל אלא מה שיש בפרט או חיוב הזר יהיה על עבודה שחלים בה שני התנאים **וְעֲבָדְתֶּם** – אתנח, הגביל חיוב זר במיתה רק לעבודות הנחה שהן גם עבודות מסיימות בין בקדה"ק, בין מחוץ לו.

עֲבֹדַת מִתְנָה - מונח רביע, ארבע עבודות שמנה רב לגבי המזבח, ועוד עבודה שמונה רבי יוחנן המתחילה בתרומת הדשן ומסתיימת בסידור (מתן) שני גזירי עצים על המערכה על המזבח. **לְכַל-דְּבַר הַמְזוּבָּח** **עֲבֹדַת מִתְנָה** - מונח רביע, חמש או שש הזאות בקדש ובקה"ק. **וּלְמַבִּית לְפָרְקַת**

(א) **לְכַל-דְּבַר הַמְזוּבָּח וּלְמַבִּית לְפָרְקַת** - דרגא תביר מרכא טפחא, מלמדת על כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא (כאן עבודת זר בבית המקדש), ועל כל פרט חלה אותה הלכה, או אותו ענין. אשר נברר אותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – ההלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **הפצות ההשערות: אנתה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטית; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטית; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטית; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו-1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

(ב) **וּלְמִבְּרִית לְפָרְכָת** – מרכא טפחא, כיתור לרבות על הפשט של עבודת זר בקדש הקדשים את העבודה בקדש (בבלי יומא כד, ב ד"ה בעי רבא: עבודת סילוק בהיכל מהו? מאן ללימוד ששני התנאים חייבי זר חלים גם בקדש)
 (ג) **לְפָרְכָת** – טפחא כפוחתת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **וְעִבְדִּיהֶם** מאפיין שבכתוב לפניו מדובר שזר יענש על ביצוע עבודה תמה (= מסיימת)

ע"פ תבניות הטעמים (ג) מלמד על (ב) שגם בקדש זר חייב על עבודה תמה. (ב) עם האפיין שזר חייב על עבודה תמה מלמד על (א) **לְקַל** – **דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** שגם בעבודות במזבח זר חייב על עבודה תמה. זה מבוסס על ההשערה כי התבנית דרגא תביר מרכא טפחא, מלמדת על כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא (כאן עבודת זר בבית המקדש), ועל כל פרט חלה אותה הלכה, או אותו ענין. אז אם על (ב) חלה ההלכה של זר חייב על עבודה תמה, גם על (א) תחול אותה הלכה.

נספח:

הערה (א): תוספות בבלי יומא כד, א (הגמרא אמרה) אין בכלל אלא מה שבפרט – תימה לי א"כ **לְקַל דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** למה לי כדקאמר (לוי על ההזאות) **דְּבִיר ... לְקַל דְּבִיר** ונאפילו אם תמצא לומר ד-**לְקַל** מרבה הזאות שבפנים ושכמזכיר מ"מ קשיא כיון ד-**לְקַל** משמע כללא] אדרבה לפרוך לאידך גיסא דהוה לן למימר ד-**לְקַל דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** הוה להו שני כללות הסמוכין זה לזה והטל פרט ביניהם **וְעִבְדִּיהֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה** ודונם בכלל ופרט וכלל

דוגמא למידת כלל כלל פרט (**במדבר קרח יח, טו**) **וּפְדוּיָו מִבְּנֵי-תְּדֵי תַּפְּחָה בְּעֶרְכָּהּ בְּסֵף חֲמִשָּׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא:**
וּפְדוּיָו מִבְּנֵי-תְּדֵי – כלל **תַּפְּחָה** – כלל **בְּעֶרְכָּהּ** – קדמא זקף-קטן בתיבה אחת – מידת מוקדם שהוא מאוחר בענין ולכל חשיב כלל כמו בכל (האם הראשון או השני בפסוק הבא) כדדרשינן (**דב' ראה יד, כו**) **בְּכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְהָ נִפְשָׁה** כלל והכי אמרינן בפ' שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:) ובר"פ מרובה (שם דף סד.) **בְּכָל** כללא וא"כ נרבי מעין הפרט אפילו דבר שאין עבודה תמה ואפילו עבודת סילוק ואף על גב דלא דמי כללא בתרא לכללא קמא הא דיינינן באלו טריפות (חולין דף סז.) כי האי גוונא ונראה דשמא **בְּכָל** ולכל לחודיה לא חשיב כללא אלא כשיש שום תיבה מפורשת מאותו ענין אצלו כמו התם דכתיב (**דב' ראה יד, כו**) **בְּכָל אֲשֶׁר-תִּשְׁאַלְהָ נִפְשָׁה בְּבָקָר וּבְצֹאן וּבְיִבֵּי וּבְשֹׁכָר** וכן בדברות דכתיב (**דב' וא' ה, יד**) **וְכָל-בְּהֵמָתָה** וההיא דפרק שלשה מינין (נזיר דף לה.) (**שמי' מש' כב, ט**) **חֲמֹר או-שֹׁר או-עֶזְה וְכָל כֵּלל בְּהֵמָה** חזר ופרט י"ל ההיא ר"א היא אי נמי שאני התם דכתיב ברישא **חֲמֹר או-שֹׁר** והדר **וְכָל** אבל הכא דכתיב ברישא דענינא (**במ' קרח ו, ז**) **לְקַל** הוה ליה **כלל** שאינו מלא ואין דנין אותו בכלל ופרט וכי האי גוונא אמרינן בריש פ"ק דזבחים (דף ד:) אימא (**במ' נשא ו, יז**) **יעֲשֶׂה כָלל זָבַח** פרט ומשני אי הוה כתיב יעשה שלמים זבח כדקאמרת השתא דכתיב **יעֲשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים** הוה ליה כלל שאין מלא וכו'.

(דברים ראה יד, כו)

ונתתה **הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר-תִּשְׁאַלְהָ נִפְשָׁה בְּבָקָר וּבְצֹאן וּבְיִבֵּי וּבְשֹׁכָר** וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְהָ נִפְשָׁה וְאֶבְרַת שֵׁם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמַּתָּ אֹתָהּ וּבִיתְךָ: (**דברים ואתחנן ה, יד**)
 וְיוֹם הַשְּׂבִיעִי שָׂבַתוֹ לְה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה קָל-מְלָאכָה אֹתָהּ וּבִגְדֶיךָ וּבִתְּךָ וּבְעִבְדֶיךָ וְאֶמְתָּה וְשֹׁרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְכָל-בְּהֵמָתְךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ כָּמוֹךָ: (**שמות משפטים כב, ט**) כִּי-יִתֵּן אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ חֲמֹר או-שֹׁר או-עֶזְה וְכָל-בְּהֵמָה לְשִׁמְרָה וּמֵת או-נִשְׁבֵּה או-נִשְׁבָּה אִין רָאָה: (**במדבר נשא ו, יז**) וְאֶת-הָאֵיל יַעֲשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים לְה' עַל סַל הַמִּצֹּחַ וְעֲשֶׂה הַכֶּהֱן אֶת-מִנְחֹתוֹ וְאֶת-נִסְכּוֹ:

ע"פ תוס' בבלי יומא כד, א אם יש כאן כלל **לְקַל** וכלל בתראה **דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** והפרט **וְעִבְדִּיהֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה**. ואז כלל פרט נהיה לכלל ופרט וכלל ולכן מרבה ע"י הכלל בתראה אפילו דבר שאין עבודה תמה ואפילו עבודת סילוק זר שעשאם יתחייב במיתה בידו שמים. מתקבלת תוצאה הפוכה ממה שהתורה מלמדת. תוס' מסביר ש"לכל" אינו כלל מלא כי חסר תיאור למה מתחסס, ולכן אין ללמוד כאן כלל ופרט וכלל.

הערה (ב): תְּשִׁמְרוּ אֶת-כְּהֻנַּתְכֶם אחריות הכהנים לעם ישראל שלא יעשו עבודות כהנים. ביום הכפורים ישראלים צובאים בעזרה, קרובים מאד לכהן גדול שרק הוא עובד ביום הזה, ועלולים לנסות "לעזור" לכ"ג.
הערה (ג): בין תפקידי עבודות בית המקדש תפקיד הכפרה על עם ישראל הוא נושא מרכזי. סידור שני גזרי עציים בלשון נופל על לשון, העברת גזרות בבחינת הרשעה כלה כעשן תכלה
סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר ראש השנה ... ובכן צדיקים יראו וישמחו, וישרים יעלוזו, וחסידיים ברינה יגילו, ועולתה תקפץ פיה. וכל הרשעה כלה כעשן תכלה כי תעבירי ממשלת זדון מן הארץ.
 ותמלוך אתה ה' אלהינו מהרה על כל מעשיך. בהר ציון משכן כבודך ובירושלם עיר קדשך. ככתוב בדברי קדשך. ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה.
 קדוש אתה ונורא שמך ואין אלוה מבלעדיך. ככתוב ויגבה ה' צבאות במשפט, והאל הקדוש נקדש בצדקה. ברוך אתה ה' המלך הקדוש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **הפצות ההשערות**: אתנח, סלוקי = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.4 דברים האזינו לבא (התשע"ה – ו)

דברים האזינו לבד: הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין על דצדיק וישר הוא:

ללא קשר לטעמי המקרא **רש"י** הצור תמים פעלו, אע"פ שהוא חזק כשמביא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי תמים פעלו:

אל אמונה, לשלם לצדיקים צדקתם לעוה"ב ואע"פ שמאחר את תגמולם סופו לאמן את דבריו:

ואין עול, אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעוה"ז:

צדיק וישר הוא, הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו:

הצור תמים פעלו – פשטא מונח זקף-קטן, מקבילת טעמים ל-אנכי ה' א-לקיך – בטעם עליון פשטא מונח זקף-קטן

אנכי – הצור, ה' – תמים, א-לקיך – פעלו ... ומשלימו **צדיק וישר הוא**: ס"ת קר"א = ג' א"ש = ג' הצור, ופ' **רש"י ישעיהו**

לגיד הצור שהוא אש אוכלה **ילקוט שמעוני תורה פרשת חקת רמז תשסג** אמר רבי סימון ונתן מימיו מפני שדרכו של סלע להוציא אש שנאמר (**שופטים ו,בא**) **ותעל האש מן-הצור**,

הפסוק פותח במפורש **הצור** וסוגר ברמז ל-**הצור**, וע"י טעם פשטא אל מלת אנכי, וביחד מלמדים, קיים חזק, נצחי ומאמץ / מאמת דבריו כי רואה מראשית דבר אחריתו.

דעת זקנים מבעה"ת הצור תמים פעלו, דין הוא שתתנו לו גודל כי הוא צור ותקיף ועושה פעולתו בתמימות ואינו מראה כעס למכעיסים לפניו: **צדיק וישר הוא**, לעושי רצונו ואינו מקפח שכרם, ולפי שהיה רוצה לספר היאך נוקם נקמה מישראל כשמכעיסין לפניו ואחר כך מן האומות המשעבדים בהן לפי הצדיק דין תחלה: ו-**רבנו בחיי** פירש אעפ"י שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה.

רשב"ם הצור תמים פעלו, שירה זו לעד היא. לפיכך מדברת השירה אחר שיבא לישראל פורעניות חטאתם. **הצור תמים פעלו**

בכל פורענו' שהביא עליכם **צדיק וישר הוא** כמו שמפרש והולך שהטיב לכם בכמה ענינים. והם וישמן ישורון ויטש אלוה עשהו:

ספר הפרשיות הרב כיטוב – ע"פ רב"ע **הצור** משמעו – לשון צורה, שהוא המקור הקדמון היוצר וצר לכל היצורים, לפיכך הוא לבדו **תמים פעלו**, שלם ומושלם, ובהמשך כתב הרב כיטוב ולכן אין להרהר אחר מידותיו. ובשם רבו כתב **הצור תמים פעלו** – הוא בלבד **תמים פעלו**, אבל כל נברא אין פעלו תמים באמת, שהרי הוא נצרך לבוראו.

הצור תמים פעלו – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות וטעם פשטא מרמז שהן בפשט הכתוב. אפשר כי דרשה (א) היא כפי' **דומבעה"ת ו-רבנו בחיי** שה' הוא תקיף כצור אעפ"י שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה (ב) ע"פ רב"ע **הצור** משמעו – לשון צורה, היוצר וצר לכל היצורים, בשלמות, ולכן אין להרהר אחר מידותיו.

בבלי תענית יא,א ... אל אמונה ואין על, אל אמונה – כשם שנפרעין מן הרשעים לעולם הבא אפילו על עבירה קלה שעושיין, כך נפרעין מן הצדיקים בעולם הזה על עבירה קלה שעושיין, **ואין על** – כשם שמשלמין שכר לצדיקים לעולם הבא אפילו על מצוה קלה שעושיין, כך משלמין שכר לרשעים בעולם הזה אפילו על מצוה קלה שעושיין. **צדיק וישר הוא** (אמרו: בשעת) [מסורת הש"ס: מלמד שבשעת] פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו (נפטריין) [מסורת הש"ס: נפטריין] לפניו, ואומרים לו: כך וכך עשית במקום פלוני ביום פלוני, והוא אומר (היין) [מסורת הש"ס: הין] ואומרים לו: חתום! וחותם, שנאמר (**איוב לז,ז**) **בגיד פלא אגם יתחום לזעזע פלא אנשי מעשהו**: ולא עוד, אלא שמצדיק עליו את הדין ואומר להם: יפה דנתוני לקיים מה שנאמר (**תה' נא,ג**) **למען תצדק בגברך**.

תהלים נא,ו: לה לבדדו חטאתי ותרע בעיניך עשיתי למען תצדק בגברך תגבה בשפטך:

רש"י איוב לז,ז (**ז**) **בגיד פלא אגם יתחום** – כשאדם חוטא לפניו האדם עצמו חותם כתב ידו ביום מותו על עבירות שעבר הכתובות לפניו: **לזעזע פלא אנשי מעשהו** – להודיע על מה הוא נידון:

אל אמונה ואין על – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות ותבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת שלפחות דרשה אחת יוצאת מפשט הכתוב. ע"פ **בבלי תענית יא,א** (א) הפשט מלמד על קיום שכר ועונש על כל מעשה בין מעט ובין רב. (ב) אבל היוצא מן הפשט שהשכר ועונש לצדיק ולרשע אינם באותו אופן. הצדיקים עונשם בעולם הזה, שכרם לעולם הבא. הרשעים שכרם בעולם הזה, עונשם לעולם הבא.

הגמרא **בבלי תענית יא,א** מוציאה את הפסוק (**איוב לז,ז**) **בגיד פלא אגם יתחום** וגו' מפשוטו העוסק בשפע גשמים ופעילות חקלאית ומעבירה אותו למשפט בבית דין של מעלה. שפע הגשמים הוא מה שה' נותן לאדם, והאדם מעיד על עצמו מה הוא עשה עם השפע האלקי.

דברים האזינו לבו: הלה הנמלו-זאת עם נבל ולא חכם הלא-הוא אביה קנה הוא עשה ויכנה:

דברים האזינו לבז: זכר ימות עולם בינו שנות דר-נדר שאל אביה ויגדרה וקנה ויאמרו לה: ב

רש"י (ז) **זכר ימות עולם** – מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו (ראה ספ"ד שי). **בינו שנות דר-נדר** – דור אנוש שהציף עליהם מי אוקינוס ודור המבול ששטפם (ראה שם). דבר אחר: לא נתתם לבככם על שעבר – **בינו שנות דר-נדר** – להבא, שיש בידו להטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיח והעולם הבא.

רמב"ן (ז-ז) ... **זכר ימות עולם** – שיתנו לב לזכור ששת ימי בראשית, הטובה שעשה להם בעת היצירה; ...

זכר ימות עולם – פשטא מונח זקף-קטן בראש חצי פסוק כעין תבנית שמות יתרו אנכי ה' א-לקיך, כעין קשר למעשה בראשית

זכר ימות עולם – פשטא מונח זקף-קטן בראש חצי פסוק **בינו שנות דר-נדר** – טפחא מונח אתנח, שתי קבוצות המלים הן פעולות

ופותחות בתבנית טעמים פשטא מונח זקף-קטן בראש חצי פסוק אפשרות ללימוד אלפניו ולאחריו, כאן מלמד מהעבר (**ז,ב**) **זכר ימות עולם** אל ההווה (**ז,ב**) **הלה הנמלו-זאת עם נבל ולא חכם**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"כ) כי במצוותך האמיתי – תהלים קי"ט, שם: תמיד המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **המצות הששעשרת**: **אתנה, סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מחך** – פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך; **רבי**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** – טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצו סטוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

דברים האזינו לב,יז: יזבחו לשירים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב פאו לא שערום אבתיכם:

בבלי סנהדרין סב, משנה. העובד עבודה זרה, אחד העובד, ואחד המזבח, ואחד המקטר, ואחד המנסך, ואחד המשתחוה ואחד המקבלו עליו לאלה, והאומר לו אלי אתה. אבל המגפך, והמנשק, והמכבד, והמרבץ, והמרחץ, והסך, והמלביש, והמעטל - עובר בלא תעשה. הנודר בשמו והמקיים בשמו - עובר בלא תעשה. הפוער עצמו לבעל פעור - זו היא עבודתה, הזורק אבן למרקוליס - זו היא עבודתה.

גמרא. מאי אחד העובד? - אמר רבי ירמיה: הכי קאמר, אחד העובד כדרכה, ואחד המזבח, ואחד המקטר, ואחד המנסך, ואחד המשתחוה - ואפילו שלא כדרכה.

יזבחו - רביע, רמז לארבע עבודות דפנים (של המקדש) שנהרג על זדונם דאם עשאן לעבודה זרה בין אם זאת עבודתה ובין אם זאת לא עבודתה.

לשירים לא אלה – פשטא מונח זקף-קטן, בתפקיד של שתיים וזה כפי' **חידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה נב, ... כללא דכולה**

שמעתא דעובד ע"ז חייב באחד משני דברים או בשעובד אותה כדרכה ואפילו דרך קלון כגון שפער עצמו לפעור ונפקא לן מדכתיב איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם וגו' וילך ויעבד וגו', או כשעובד אותה שלא כדרכה והוא שיהא כעין ארבע עבודות דפנים וזכור קטור נסוך השתחווא וכתנתן התם (סנהדרין ס' ב') (בארבע עבודות אלו בין אם זה כדרכה בין אם זה שלא כדרכה)

דברים האזינו לב,כו: אמרתי אפאיהם אשפיתה מאנוש זכרם:

אמרתי אפאיהם – טפחא אתנה, כעין שמע ישראל.

רמב"ן (כו – כז) ... **אשפיתה מאנוש זכרם** - גלותינו בין העמים, אהחנו יהודה ובנימין, שאין לנו זכר בעמים ולא נקשב לעם ואומה כלל. והנה יאמר הכתוב, כי היה במדת הדין להיותנו כן בגלות לעולם, **לולי פגע אויב**. ויורה זה, כי בגלותנו עתה תמה זכות אבות

(ראה שבת נה,א), ואין לנו הצלה מיד העמים רק בעבור שמו, כענין שאמר ביחזקאל "וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצתם בם ונקדשתי בכם לעיני הגוים, וידעתם כי אני ה' בעשותי אתכם למען שמי לא כדרכיהם הרעים וכעלילותיהם הנשחתות בית ישראל" (כ,מא,מד); וכן נאמר עוד "ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים" וגו' (שם,ט). וכן הזכיר משה בתפלתו: "ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך את שמעך לאמר" (במ' יד,טו), והשם הודה לו בזה: "ויאמר ה' סלחתי כדברך" (שם,כ). והטעם בטענה הזאת, איננו כרוצה להראות כחו בין שונאיו, כי כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו (ע"פ יש' מ"ז). אבל השם ברא את האדם בתחנתו שייכר את בוראו ויודה לשמו, ושם הרוש בידו להרע או להטיב (ע"פ ו' ה,ד), וכאשר חטאו ברצונם וכפרו בו כולם, לא נשאר רק העם הזה לשמו, ופרסם בהם באותות ובמופתים כי הוא אלהי האלהים ואדני האדונים (ע"פ דב' י"ז), ונודע בזה לכל העמים. והנה אם ישוב ויאבד זכרם, ישכחו העמים את אותותיו ואת מעשיו (ע"פ דב' י"א,ג) ולא יסופר עוד בהם; ואם אדם יזכיר כן, יחשבו כי היה כח מכות המולות והכוכבים, וחלף ועבר (ע"פ יש' ח,ה).

והנה תהיה כונת הבריאה באדם בטלה לגמרי, שלא ישאר בהם יודע את בוראו, רק מכעיס לפניו; ועל כן ראוי מדין הרצון שהיה בבריאת העולם, שיהי רצון מלפניו להקימם לו לעם כל הימים, כי הם הקרובים אליו והידועים אותו מכל העמים. וזה טעם "כי ידון ה' עמו ועל עבדיו יתנחם" (להלן,ל) - שיזכרו להם ברחמים כי הם עמו מאז, ויזכור כי הם עבדיו שעמדו לו בגלותם כעבדים לסבל הצרות והשעבוד, וכענין שנאמר "ויאמר אך עמי מהם בנים לא ישקרו" (יש' סג,ה). וכבר רמזתי בבריאת האדם סוד נשגב ונעלם, צורף שמו שנהיה לו לעם והוא יהיה לנו לאלהים, כענין שנאמר "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" וגו' (יש' מג,ז).

פי' רמב"ן ש"ע ישראל, למרות תקלות שונות, מזכיר בבריאה כי יש בורא ואין בלעדיו ומנהיג הבריאה ללא הפוגה וזה תמצית של שמע ישראל ה' א-לקינו ה' אחד.

דברים האזינו לב,מז: פי לא דבך רק הוא מכם פי-הוא חייכם

ובדבך הנה תאריכו ימים על-האדמה אשר אתם עבדים את-הנרדן שמה לרשתה: פ

פי - תרסא לא-דבך רק הוא מכם - קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, כעין לכתחילה ובפועל

תיב"ע ארום לית פתגם ריקם באוריתא אלהן לדעברין עלה ...

רש"י (מז) **כי לא דבר רק הוא מכם** - לא לחנם אתם יגיעים בה, כי הרבה שכר תלוי בה, **כי הוא חייכם** (ראה ספ"ד שלו). דבר אחר (שם): אין לך דבר ריקן בתורה, שאם תדרשנו - שאין בו מתן שכר. תדע לך, שכן אמרו חכמים: "ואחות לוטן תמנע" (בר' לו,כב), "ותמנע היתה פלגש" וגו' (שם יב) - לפי שאמרה: איני כדאי להיות לו אשה, הלואי ואהיה פלגש; וכל כך למה? הודיע שבחו של אברהם שהיו שלטונים ומלכים מתאויים לידבק בזרעו.

רש"י ד"א אין לך דבר ריקן בתורה ... **(בר' וישלח לו,יב) ותמנעו היתה פילגש**. ע"פ סברת רמב"ן ב-**(בר' וישלח לו,יב)** מתקבלת התוצאה כי הטעמים מונח לגרמיה ופסק ב-**(בר' וישלח לו,יב) ותמנעו** וגו' הם מופעים של מידה י"א מל"ב מידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם, מידת סדור שנחלק ובארוכה סדור היה ראוי להיות אלא שנחלק. כאן זוהה, בפירושי הראשונים (רשב"ם ע"פ שוחר טוב, תורה שלמה [יח] ע"פ לקח טוב, שכל טוב) קשר בין תבנית טעם ומידת דרשת תורה. ואפשר שמכאן יש ללמוד למקומות אחרים בעלי אותה תבנית טעמים בצורה דומה.

קריאה עם פסק מחבר את המלה בראש הפסוק לפסוק שלפניו וזהו שם הזכר תמנע, קריאה ללא פסק תמנע (הנקבה) היתה פילגש וגו' ועוד למדו בפסוק זה: **רמב"ן** כי גו/ועכו"ם מותר בבתי; **שפת"ח** כי בן נח מותר בבתי

דברים האזינו לב,נב: פי מננד תראה את-הארץ אל-הארץ אשר-אני נתן לבני ישראל: פ

אל-הארץ אשר-אני נתן - סופי תיבות לרצ(ו)ני, הוא אשר פירש **רש"י** ב-**(בראשית א,א)** ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו

טט - אל ארץ-ישראל התחוננה לא תבא כי מננד תראה את-הארץ היינו תבוא אל ארץ-ישראל העליונה ומשם כאמור ב-**(דברים וזח"ב ז,א)** ויראנהו ה' את-כל-הארץ וגו' וב-**(דברים וזח"ב ז,ד)** הראיתך בעיניך ושמה לא תעבר ופירש אור החיים ... ומשה לפי שנאסף אל השכינה הנה מקומו בקודש במקום שהוא שם. וזהו שיעור הכתוב ושמה לא תצטרך לעבור אל מקומך וגו' וימת שם פירש שם לבד הוא שמת אבל הוא חי במקום אחר קדוש ועליון על פי ה'.

ויש מפרשים שראיה זאת של משה רבנו ממשיכה כל הזמן ומגינה על עם ישראל. אפשר שה- **תבוא אל-הארץ** - זקף-קטן זקף-גדול הוא ענין שחזור וקורה והיינו משה רבנו חי, משקיף ומליץ יושר על עם ישראל.

גיל המלים **תבוא אל-הארץ** $736 = 296 + 31 + 409$ ש'לן"ת (עם ישראל בארץ- ישראל בזכות ראייה מתמדת של משה רבנו עליהם), מאוצר הגיל של הרב י"ר פאלוך זצ"ל $736 = ב"ן דו"ד יגאלנ"ו במהרה"ו בימינו,ו ה'וש"ב ע"ל חו"ג האר"ץ,$ הפרש מ-תקע"ו (= גיל המלים זקף-קטן זקף-גדול) $736 - 576 = 160 =$ גיל כס"ף, $160 =$ כס"ף, אגם ר"ת תורה "צוה לנו מ'שה" (ר"ת צ"ל"ם), אך בצל"ם יתהלך איש, צל"ם (חוקר ומקובל עמוד 24)(בסדר פדיון נפש ונתן ק"ס פרוטות כס"ף כמנין צל"ם כי בצלם וגו')(וכמנין ע"ץ כי האדם ע"ץ השדה), הד"ף היומ"י

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **הפצות ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא למש; **טחא** = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דגא תביר טחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.5 דברים האזינו לב,א (התשע"ו-ז)

דברים האזינו לב,ד:

הצור תמים פעלו כי כל דרךיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:

[רש"י] **הצור תמים פעלו**, אע"פ שהוא חזק כשמביא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי **תמים פעלו**:

אל אמונה, לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא ואע"פ שמאחר את תגמולם סופו לאמן את דבריו:

ואין עול, אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעולם הזה:

צדיק וישר הוא, הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו:

[דעת זקנים מבעה"ת] **הצור תמים פעלו**, דין הוא שתתנו לו גודל כי הוא צור ותקיף ועושה פעולתו בתמימות ואינו מראה כעס למכעיסים לפניו: **צדיק וישר הוא**, לעושי רצונו ואינו מקפח שכרם, ולפי שהיה רוצה לספר היאך נוקם נקמה מישאל כשמכעיסין לפניו ואחר כך מן האומות המשעבדים בהן לפי הצדיק דין תחלה: ו-**[רבנו בחיי]** פירש אע"פ שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה.

[רש"י] **הצור תמים פעלו**, שירה זו לעד היא. לפיכך מדברת השירה אחר שיבא לישראל פורעניות חטאתם. **הצור תמים פעלו**

בכל פורענו' שהביא עליכם **צדיק וישר הוא** כמו שמפרש והולך שהטיב לכם בכמה ענינים. והם וישמן ישורון ויטש אלוה עשהו:

[ספר הפרשיות הרב כיטוב] – ע"פ רב"ע **הצור** משמעו – לשון צורה, שהוא המקור הקדמון היוצר וצר לכל היצורים, לפיכך הוא לבדו

תמים פעלו שלם ומושלם, ובהמשך כתב הרב כיטוב ולכן אין להרהר אחר מידותיו. ובשם רבו כתב **הצור תמים פעלו** – הוא בלבד

תמים פעלו, אבל כל נברא אין פעלו תמים באמת, שהרי הוא נצרך לבוראו.

הצור תמים פעלו – פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז על שתי דרשות וטעם פשטא מרמז שהן בפשט הכתוב. אפשר כי שתי

הדרשות הן תוצאה של מקבילת תבנית הטעמים הבאה:

(דב' האזינו לב,ד) **הצור תמים פעלו** - פשטא מונח זקא-קטן, המקבילה לתבנית הטעמים של

(שמ' יתרו כב) **אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ** – בטעם עליון פשטא מונח זקא-קטן

אֲנֹכִי – הַצּוֹר, ה' – תָּמִים, אֱלֹהֶיךָ – פְּעָלוֹ ... ומשלימו **צדיק וישר הוא**: ס"ת קר"א = גי' א"ש = גי' הצו"ר, ופ' **[רש"י]** **(ישעיהו**

לג,ד) **]** הצור שהוא אש אוכלה **[ולקוט שמעוני תורה פרשת חקת רמז תשנ]** אמר רבי סימון ונתן מימיו מפני שדרכו של סלע

להוציא אש שנאמר **(שופטים ו,כא)** **וַתַּעַל הָאֵשׁ מִדֶּהָצוֹר,**

הפסוק פותח במפורש **הצור** וסוגר ברמז ל-**הצור** (ע"י גימטריאת סופי תיבות), וע"י תבנית הטעמים פשטא מונח זקא-קטן, המקבילה

לתבנית הטעמים של **(שמ' יתרו כב)** **אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ** – בטעם עליון פשטא מונח זקא-קטן מתגלה כי הבורא צר הבריאה ע"פ תכניתו בתורה,

כדי שבריותיו יקיימו מצוותיו ע"פ התורה שנתנה בסיני ותחילת נתניהה במאמר **(שמ' יתרו כב)** **אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ** וע"פ קיום המצוות מתקבל

השכר והעונש, ומהבטחתו לאבות אימן דבריו והציל את בני ישראל ממצרים כאשר הגיע העת לפי תכניתו, והתגלה שהוא הבורא והוא

היחיד והוא הדין והמנהיג והמשנה בבריאה.

דרשה (א): ע"פ **[ראב"ע]** **הצור** משמעו – לשון צורה, היוצר וצר לכל היצורים, בשלמות, ולכן אין להרהר אחר מידותיו.

דרשה (ב): ע"פ **[רש"י]** **[דזמבעה"ת]** ו-**[רבנו בחיי]** שה' אע"פ שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות

וענוה;

[בבלי תענית יא,א] ... **אל אמונה ואין עול, אל אמונה** - כשם שנפרעין מן הרשעים לעולם הבא אפילו על עבירה קלה שעושיין, כך

נפרעין מן הצדיקים בעולם הזה על עבירה קלה שעושיין, **ואין עול** - כשם שמשלמין שכר לצדיקים לעולם הבא אפילו על מצוה קלה

שעושיין, כך משלמין שכר לרשעים בעולם הזה אפילו על מצוה קלה שעושיין. **צדיק וישר הוא** (אמרו: בשעת) [מסורת הש"ס:

מלמד שבשעת] פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו (נפטריין) [מסורת הש"ס: נפטריין] לפניו, ואומרים לו: כך וכך עשית במקום

פלוגי ביום פלוני, והוא אומר (היין) [מסורת הש"ס: הין] ואומרים לו: חתום! וחותם, שנאמר **(איוב לז,ז)** **כִּי־דָבַרְתָּ אֲנִי יְהוָה לִדְעַת**

כִּלְאֲנִשֵׁי מַעֲשָׂהוּ: ולא עוד, אלא שמצדיק עליו את הדין ואומר להם: יפה דנתוני לקיים מה שנאמר **(תה' נא,ג)** **לְמַעַן תִּצְדַּק דְּבָרְךָ**.

תהלים נא,ו: **לֵךְ לְבַדְדֶךָ חֲטָאתִי וְתַרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי לְמַעַן תִּצְדַּק דְּבָרְךָ תִּזְכֶּנָה בְּשִׁפְטֶךָ**:

[רש"י] **(איוב לז,ז)** **כִּי־דָבַרְתָּ אֲנִי יְהוָה** - כשאדם חוטא לפני האדם עצמו חותם כתב ידו ביום מותו על עבירות שעבר הכתובות לפניו:

לִדְעַת כִּלְאֲנִשֵׁי מַעֲשָׂהוּ - להודיע על מה הוא נידון:

אל אמונה ואין עול – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז על שתי דרשות ותבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת שלפחות דרשה

אחת יוצאת מפשט הכתוב. ע"פ **[בבלי תענית יא,א]** (א) הפשט מלמד על קיום שכר ועונש על כל מעשה בין מעט ובין רב. (ב) אבל היוצא

מן הפשט שהשכר ועונש לצדיק ולרשע אינם באותו אופן. הצדיקים עונשם בעולם הזה, שכרם לעולם הבא. הרשעים שכרם בעולם הזה,

ועונשם בעולם הבא.

הגמרא **[בבלי תענית יא,א]** מוציאה את הפסוק **(איוב לז,ז)** **כִּי־דָבַרְתָּ אֲנִי יְהוָה** וגו' מפשוטו העוסק בשפע גשמים ופעילות חקלאית

ומעבירה אותו למשפט בבית דין של מעלה. שפע הגשמים הוא מה שה' נתן לאדם, והאדם מעיד על עצמו מה הוא עשה עם השפע האלקי.

דברים האזינו לב,ד: **הצור תמים פעלו כי כל דרךיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:**

[דברים רבה (ליברמן) פרשת האזינו] ... **צדיק וישר הוא** וגו', **(ישעיהו נה,ז)** **דַּרְשׁוּ ה' בְּהִמְצָאוֹ קְרָאָהוּ בְּהִיטּוֹ קְרוּבוֹ**: ישעיה אמ' **דַּרְשׁוּ ה'**

וגו', ודוד אמ' **(תה' קה,ד)** **דַּרְשׁוּ ה' וְעֲזוּ בְּקִשׁוֹ פְּנֵי תְּמִיד**: (או **(דה"א טו,יא)** **דַּרְשׁוּ ה' וְעֲזוּ בְּקִשׁוֹ פְּנֵי תְּמִיד**) ולמה פָּנֵי תְּמִיד, ללמדך

שהקב"ה ית' שמו פעמים נראה ופעמים לא נראה, פעמים שומע ופעמים אינו שומע, פעמים נדרש ופעמים אינו נדרש, פעמים מצוי

ופעמים אינו מצוי, פעמים קרוב ופעמים אינו קרוב, כיצד נראה למשה, שנא' **(שמ' תשא לג,יא)** **וַדַּבֵּר ה' אֱלִי־מִשָּׁה פְּנִים אֶל־פְּנִים, חזר**

ונעלם ממנו כשא"ל (ונעלם) **(שמ' תשא לג,יח)** **וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה בְּיָמָיו וְכֵן נִרְאָה לְיִשְׂרָאֵל בְּסִינַי, (שמ' מש' כד, ז) וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, ט"ט; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

וגו', (שמ' מש' כד, ז) ומראה כבוד ה' פאש אכלת בראש ההר לעיני בני ישראל: חזר ונעלם מהם, (דב' וא' ד, טו) ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיטם פל-תמונה ביום דבר ה' אליכם בהרב מתוך האש;

[דברים רבה (ליברמן) פרשת האזינו]

אמ' הקדוש ברוך הוא ית' שמו וי"ז, הו יודעי' שאני דן את העולם בד' פרקי' האלו, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, בחג (טט: סוכות) נידונין על המים. והללו ג' פרקים יושב אני לדון דיני ממונות, להעשיר ולהעני, להרבות או למעט, אבל ראש השנה זמן דיני נפשות הוא, אם למות, אם לחיים, כדאמרי' בתקיעת' דרב ועל המדינות בו יאמר וכו', ואם עשיתם תשובה לפני אני אקבל אתכם ואדון אתכם לכף זכות ואשמע תפלתכם, שאני (שה"ש ב, ט) משגית מן-החלונות מציץ מן-התקנים, עד שלא אחתם גזר דין ביום הכפורים, שנא' (שעיהו נה, ו) דרשו ה' בהמצאו. (שה"ש ב, ט) דומה דודי לצבי או לעפר האילים הנהיג עומד אחר פתלנו משגית מן-החלונות מציץ מן-התקנים:

להסבר (דב' האזינו לב, ד) צדיק וישר הוא נעזר בתבנית הטעמים של (דה"א טז, יא) דרשו ה' ועזו בקשו פניו תמיד: [רש"י] (דה"א טז, יא) דרשו ה' ועזו - מקדש וארון נקראו עזו דכתיב (תה' עח) ויתן לשבי עזו שנתן ארונו להביאו בשבי וכתיב (תה' קלב) קומה ה' למנוחתך אתה וארון עוזך ועל כן נקרא אלעזר השומר עזא על שם ששמר הארון שנקרא עז דוגמא על שם ד' מאות שקל כסף והוא חשבון גמטריא של עפרן וכן הרבה (בראשית מט) דן ודין עמו (בראשית מט) יהודה יודך אחיך: (דה"א טז, יא) דרשו ה' ועזו – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות ותבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת שלפחות דרשה אחת יוצאת מפשט הכתוב. **דרשת הפשט** משמעה לפנות בתפלה לכורא ובפרט במקדש בקרבת ארון הברית הנקרא על שם ה' אדון כל הארץ. **דרשה היוצאת מן הפשט** היא התמדת האמונה בה' בין אם הנהגתו בבריאה גלויה בין אם הנהגתו נסתרת. וזה מה שמלמד **[דברים רבה פרשת האזינו]** שאני (שה"ש ב, ט) משגית מן-החלונות מציץ מן-התקנים, גם אם איני גלוי. כמו שנדרש גם ב-(דב' וילך לא, יז) ועזבתים והסתרת פני מקה' .

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה; התשע"ח; **נפצת ההשערות**, **אתחזק**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; רבוי; **דראג** – מצרף; **תביר** – מחלק; ממעט; לא ממש; **טפחא** = טפחא – רבוי משמעות; רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול; יותר לרבות; מכל מקום; **דראג תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סדר שנוחק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט; רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור; מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.6 **דברים האזינו לבא (התשע"ז-ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)**

מבוא לפסוקים **[דברים האזינו לבטו, יח – יח]** הכתוב ב-**[דברים האזינו לבא, יד – יד]** מעיד שמים וארץ על ההשגחה הפרטית של הבורא על עם ישראל **(דב' הא' לבטו) פ' תלק ד' עמו יעקב תכל נחלתו**: הנמצא ביסוד מעשה בראשית שעל כך מעידים טעמי **(דב' הא' לבטו) ה' פ'ד ינחננו ונאין עמו אל יבאר** - (סלוק) טפחא מונח אתנח מרכא טפחא מרכא סלוק, כטעמי **(בר' א,א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ**: הכתוב הסתום ב-**(דב' הא' לבטו) שנתת לו לא ... (לבטו) ה'לה' תגמלו-זאת** מרמז לפגיעה של עם ישראל בהשגחה ה' עליהם שהולך ומפרטה ב-**[דברים האזינו לבטו, יח]**. ע"פ **[הזינו לך, הרב חאסי"י ערלנגער]** ב-**(דב' הא' לבטו)** מעשה תועבה בצנעה, מעביר לגלוי עריות גלוי, שפיכות דמים, עבודה זרה ולשון הרע כנגד כולם. מי ששקוע במותרות ותאוות עולם הזה מגיע לכפירה וכל העבירות שבתורה רח"ל.

דברים האזינו לבטו: ויקנאו בנזרים בתועבת יכעיסהו:

[ספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שיח] (דב' הא' לבטו) ויקנאו בנזרים, שהלכו ועשו דברים של זרות וכן הוא אומר **(מלא' טו, יג) וגם את מעכה אמו ונסרה מגבירה אשר עשתה מפלצת לאשרה ויכת אסא את מפלצתה וישרף בגתל קרדון**: **בתועבת יכעיסהו**, זה משכב זכור וכן הוא אומר **(וי' אח"מ יח, כב) ואת זכר לא תשכב משכבי אשרה תועבה הוא**: ואומר **(מלא' יד, כד) וגם יקדש הנה בארץ**.

יקנאוהו – טפחא בתפקיד שנוי ורבוי, ע"פ **[הזינו לך, הרב חאסי"י ערלנגער]** **(לבטו)** תחילת ההתגרות בהשגחה הפרטית היא בשנויים וסטיות כמו המינות בסוף ימי בית שני, אע"פ שלא היה יצר הרע לעבודה זרה. **בנזרים** – אתנח בתפקיד הגבלה, הסטיות היו מוגבלות, לא עבודה זרה, אלא ערעור על הבורא, על דרך העבודה שמסורה לנו מסיני.

בתועבת – טפחא בתפקיד שנוי ורבוי, ע"פ **[הזינו לך]** עבירות בצנעה, מעבירות מתווספות תאוות חדשות, שלא היו באדם כלל.

יכעיסהו – סלוק בתפקיד הגבלה, קודם הכעיסו לבורא בבין אדם לחבירו, עבירות מוסר. אח"כ **(לבטו)** העבירות עברו לעבודה זרה מוגבלת, ואח"כ מלאה.

דברים האזינו לבטו: ויבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב פאו לא שערום אבותיכם:

(דב' הא' לבטו) ויבחו לשדים לא אלה – רביע פשטא מונח זקא-קטן. טעם זקא-קטן עשוי לרמז שבפסוק יש שני מהלכים הילכתיים. **מהלך אחד** שמציג את עבודת השדים כעבודה זרה מלאה, כאשר טעם מונח עשוי ללמד על מצב ביניים לומר שזאת ע"א אף על פי שאינה עבודה מכובדת. **מהלך אחר** שמציג את עבודת השדים כאמצעי להגדת עתידות כמו עבודת הכשדים. במהלך שמציג כעבודה זרה, נידון ממתי מתחילה עבודה זרה: משעת מחשבה על עשיית עבודה זרה, משעת עשייה של עבודה זרה, משעת עבודה בפועל.

וכך הסביר זאת **(ווי העמודים עמוד העבודה פרק ז)** כב. והשתא אתי שפיר הכפלת המקראות שהקשיתי (אות טז). כי בתחילה הוכיחם, **(דב' הא' לבטו) ויבחו לשדים לא אלה**, על שעבדו עבודה זרה כמעשה החמורה מכולן, וחזר לומר: לא תימא שחרה אפי בעבודה כמעשה דוקא, אבל בעשיה בלא עבודה, לא. לכן, הכפיל לומר: **(דב' הא' לבטו) הם קנאוני בלא-אל**, פירושו אף שלא עשאוהו לאל, שלא עבדו רק עשאוהו, גם בעשיה זאת יקניאוהו. ואחר כך אמר: הם **(דב' הא' לבטו) כעסוני בהבליהם**, כלומר אפילו שלא עבדוהו, גם לא עשאוהו, רק תפסו הרעה של עבודה זרה בלבם.

דברים האזינו לבטו: ויבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב פאו לא שערום אבותיכם:

בבלי סנהדרין סב, משנה. העובד עבודה זרה, אחד העובד, ואחד המזבח, ואחד המקטר, ואחד המנסך, ואחד המשתחוה ואחד המקבלו עליו לאלוה, והאומר לו אלי אתה. אבל המגפף, והמנשק, והמכבד, והמרכיב, והמרחץ, והסך, והמלביש, והמנעיל - עובר בלא תעשה. הנודר בשמו והמקיים בשמו - עובר בלא תעשה. הפוער עצמו לבעל פעור - זו היא עבודתה, הוורק אבן למרקוליס - זו היא עבודתה.

גמרא. מאי אחד העובד? - אמר רבי ירמיה: הכי קאמר, אחד העובד כדרכה, ואחד המזבח, ואחד המקטר, ואחד המנסך, ואחד המשתחוה - ואפילו שלא כדרכה.

יבחו - רביע, רמז לארבע עבודות דפנים (של המקדש) שנהרג על זדונם דאם עשאן לעבודה זרה בין אם זאת עבודתה ובין אם זאת לא עבודתה.

לשדים לא אלה – פשטא מונח זקא-קטן, בתפקיד של שתיים וזה כפי' **חידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה נב, ... כללא דכולה שמעתא דעובד ע"ז חייב באחד משני דברים או בשעובד אותה כדרכה** ואפילו דרך קלון כגון שפער עצמו לפעור ונפקא לן מדכתיב איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם וגו' וילך ויעבד וגו', או **כשעובד אותה שלא כדרכה** והוא שיהא כעין ארבע עבודות דפנים זכוח קטור נסוך השתחואה וכדתנן התם (סנהדרין ס' ב) (בארבע עבודות אלו בין אם זה כדרכה בין אם זה שלא כדרכה)

דברים האזינו לבטו: ויבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב פאו לא שערום אבותיכם:

[ספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שיח]

(דב' הא' לבטו) ויבחו לשדים לא אלה, אילו היו עובדים לחמה וללבנה לכוכבים ולמזלות ולדברים שהם צורך לעולם והניה לעולם בהם לא היתה קנאה כפולה, אלא הם עובדים לדברים שאין מטיבים להם אלא מריעים להם. **לשדים**, מה דרכו של שד נכנס באדם וכופה אותו. **אלהים לא ידעום**, שאין אומות העולם מכירים אותם. **חדשים מקרב פאו**, שכל זמן שאחד מן האומות רואה אותו אומר צלם יהודים הוא זה וכן הוא אומר **(ישעיהו יג) פאשר מצאנה נזי לממלכת האליל ופסיליהם מירושלם ומשמרון**: מלמד שירושלם ושומרון מספקות דפוס לכל באי העולם. **לא שערום אבותיכם**, שלא עמדה שערות אבותיכם בפניהם. דבר אחר **לא שערום אבותיכם** - **לא שערום אבותיכם** לידע אם יש בהם צורך אם לאו. דבר אחר **לא שערום אבותיכם** אל תהי קורא **לא שערום אבותיכם** אלא לא שעום אבותיכם שאף על פי שמזבחים ומקטרים להם (טט: לאיזה שהוא עצם) לא היו יריאים מהם כענין שנאמר **(בר' דה) ואלקינו ואל-מנחתו לא שעה סליק פיסקא**

(דב' הא' לבטו) לא שערום אבותיכם, שלא עמדה שערות אבותיכם בפניהם. **(רמב"ן) (דב' הא' לבטו) ויבחו לשדים לא אלה** – פירשתיו **(וי' אח"מ יז, ז) ולא-יבחו עוד את-יבחייהם לשעירם אשר הם זנים אתריהם חקת עולם תהיה-זאת להם לדרתם**: **(רמב"ן) (וי' אח"מ יז, ז) לשעירם** - ואמר רבי אברהם (טט: אבן עזרא) שנקראו השדים כן בעבור שישתער הגוף הרואה אותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוינותו האמיתי – התלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ח; **נפצת ההשברות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט. רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

הפניית הרמב"ן לנאמר ב-(וי' אח"מ יז ז) **לְשַׁעֲרֵי־ם** מסבירה את ה-(ספרי) שבעוד שאצל אומות העולם הרואה ש"ד שערתיו סומרות, בישראל אינם יריאים מפניהם. וזה מתואם עם הלימוד הנוסף ב-(ספרי) לא שעום אבותיכם שאף על פי שמזבחים ומקטרים להם (ט:ט): לאיזה שהוא עצם) לא היו יריאים

(וי' אח"מ יז, ז) **וְלֹא־יִנְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשַׁעֲרֵי־ם** – (א) (סלוק) מקף מרכא פשטא מקף זקף-קטן, תבנית טעמים העשויה ללמד על אלפני לפניו, אפשר שמלמד ל-(וי' אח"מ יז, ז) **לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עֲלֵי־פְנֵי הַשָּׁדָה וְהִבְיָאֻם לָהּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל־הַפֶּתַח וְזָבְחוּ וְזָבְחוּ זִבְחֵיהֶם לְשַׁעֲרֵי־ם**

(וי' אח"מ יז, א - ט) עוסק באיסור במדבר של שחיטת חוץ, לחולין ולמוקדשין, לפי שאינם רחוקים (ולא־יִנְבְּחוּ המלה "לא" וטעם מרכא ביחד כאילו נאמר לא רחוקים) במדבר מהמזבח באוהל מועד. הלימוד אלפני לפניו בא לתת עוד הסבר למניעת שחיטה חוץ מן אוהל מועד, וזהו להרגילם לא לעשות מה שעשו במצרים כפי' [רמב"ן] כאן ומלת **עוד** תורה שכן היו ישראל עושים במצרים:

(וי' אח"מ יז, ז) **זִבְחֵיהֶם לְשַׁעֲרֵי־ם** – זקף-קטן זקף-גדול, זקף-קטן ללמד על שתיים, זקף-גדול ללמד על שלוש, כמצטט [רמב"ן] ולכך אמרו רבותינו [חגיגה טז, א] ששה דברים נאמרו בשדים, שלשה כמלאכי השרת, ושלשה כבני אדם, שלשה כמלאכי השרת, יש להם כנפים כמלאכי השרת, וטסים כמלאכי השרת, ויודעין מה שעתידי לבא כמלאכי השרת. יודעין סלקא דעתך, אלא אימא שומעין מה שעתידי להיות. שלשה כבני אדם, אוכלין ושותין כבני אדם, פריין ורביין כבני אדם, ומתים כבני אדם.

[רמב"ן] (וי' אח"מ יז, ז) וענין מה שאמרו, שומעין מה שעתידי להיות, כי בטיסתן באויר השמים יקבלו העתידות משרי המזלות השוכנים באויר, והם נגידי התלי. ומשם יגידו גם בעלי הכנפים העתידות, כאשר הוא מנוסה בנחשים וכאשר אפרש במקומו (דברים יח ט) בע"ה:

ואלו ואלו אינם יודעים במה שעתידי להיות לימים רבים ולעתים רחוקות, רק יודיעו בעתיד להיות בקרוב, כי ידעו בנסינותם שיקבלו מן השדים בנגזר לבא. ולכך תרגם אונקלוס, (דב' הא' לבי, ז) **יִנְבְּחוּ לְשָׂדִים לֹא אֱלֹהִים**, דבחו לשדין דלית בהון צורך, יאמר שאין בהם שום צורך כי לא ימנעו הנזק העתידי ולא יעשו שום תועלת וגם לא יודיעו ברחוק שישתמר ממנו האדם בדעתו. והוא לשון הכתוב גם כן "לא אלוה", כאילו אמר "לא כח וממשלה", כי אלהים לשון אילות וכח, אל הם, יאמר שאין בשדים אילות ושום כח, ולכך אין צורך בהם כי לא ירעו וגם היטב אין אותם:

ובפירושו [רמב"ן] ל-(יא - יב) ... והרב כתב במורה הנבוכים (ג מו), כי היו הכשדים מואסים הדם ויחשבוהו להם לטומאה, אבל יאכלו ממנו הרוצים להתחבר לשדים ולהנבא מהם העתידות, והתורה נכוין לעולם להרוס בניני סכלותם בהפוך מחשבותיהם, ולכך אסרה הדם באכילה ובחירה בו להטעה בהזאות ולזרקו על המזבח לכפרה, ולכך אמר (פסוק י) ונתתי פני בפנש האוכלת את הדם, כמו שאמר בנותן מרעו למולך (להלן כו), שהוא מביא למין ממני ע"ז, כי לא נאמר כן במצוה אחרת:

ואלו דברים מיושבים, אבל הכתובים לא יורו כן, שהם יאמרו תמיד בטעם האסור, כי נפש כל בשר דמו בנפשו (פסוק יד), כי נפש הבשר בדם הוא (פסוק יא), והזהיר במשנה תורה (דברים יב כג) חזק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר: ע"פ [מורה נבוכים ג, מן] אפשר הזביחה לשדים קשורה גם באכילת דם הזבח כדי להתחבר לשדים ולהנבא מהם העתידות, ומזהירה התורה על אכילת דם שהנפש יוצאת בו וזהו לאו שעל זדונו עונשו כרת, וכיון שקשה להבחין בין הדמים, יש להמנע מכל דם.

בראשית ד (ד) וְהָקֵל הִבִּיא גַם־הָאָה מִכְּבֹדֹת צֹאנֹו וּמִקְלֵבָהּ וַיִּשַׁע ה' אֶל־הָקֵל וְאֶל־מִנְחָתוֹ:
(ה) **וְאֶל־קִינוֹ וְאֶל־מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לָלוֹ מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּגְיוֹ:**

(בר' ד, ה) **וְאֶל־קִינוֹ וְאֶל־מִנְחָתוֹ** – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד דרשת סמוכים מהפסוק הקודם (בר' ד, ה) **וַיִּשַׁע ה' אֶל־הָקֵל וְאֶל־מִנְחָתוֹ**. פירש [רד"ק] (בר' ד, ה) ע"פ הנאמר ב-(בבלי חולין ס) כי בניו (של אדם הראשון) למדו ממנו והביאו כל אחד מהמלאכה שבה היה מתעסק ולהודות לאל על הטובה שנתן לו בעבודתו. ואמר (כי קין הביא) מפרי, ולא זכר מאי זה פרי, וידמה כי מן הפחות היה, או אחר שאכל הוא הביא מן הנותר לפניו וכל זה הוא בדרך בזיון, לפיכך לא נרצה קרבנו, גם לא הביא מן הבכורים, כי אם הביא היה אומר כמו שאמר בהבל, לפיכך לא נתקבל קרבנו. ובמדרש (פדר"א כ"א) זרע פשתן הביא לפיכך נאסרו כלאי בגדים שלא יתערב מה שהוא ממנחת קין עם מה שהוא ממנחת הבל:

היות והביא דרך בזיון לכן ה' **לֹא שָׁעָה** למנחתו – [רד"ק] (בר' ד, ה) לא היה רצון האל אל קין. נחזור ל-(ספרי פס' שיח) לא שעום אבותיכם – משמעו יהיה לא היה רצון אבותיכם בהקרבה לעצם לשם עבודה זרה, דרך כבוד, אלא דרך בזיון, ומפני כך לא היו יריאים מהעצם שזבחו וקטרו לו, היינו לא קבלו אותו על עצמם כאלהות.

וזה הפוך לדרשת [ספרי פס' שיח] מ-(ישעיהו י) בדברי מלך אשור שפ' [רש"י] ופסיליהם, היו מירושלים ומשומרון - מכאן שרשעי ישראל היו מספיקין דמות עכו"ם שלהם לכל האומות סביבותם ואחרי שעובדי פסילי שומרון וירושלי' נפלו בידי ולא הצילום פסיליה' כך שומרון וירושלים לא תנצל:

אבל ב-(בבלי סנה' ס) רבא אומר שהעובד ע"ז מאהבה או מיראה של אדם אחר ולא מקבלת ע"ז זאת לאלהות אינו נענש על כך. זה עשוי להיות מתואם עם דרך דרשת [ספרי שיח] "לא שעום אבותיכם" שבמעשיהם לא קבלו עליהם עצם שעבדו לאלהות אלא הכעיסו את ה'. ולדוגמא דנו את נבות בניני ישראל בשעה שהיו עובדים עצמים שונים. וקשה לומר שהיה זה עבודה בשיתוף, שמשמעה היא שעבדו לה' ולע"ז כאלהות.

לֹא שָׁעָה – מונח אתנה, רבוי הגבלות שהביאו לכך שה' לא שעה – לא קבל מנחתו, לפי הרד"ק פרי פחות (פדר"א – גרעיני פשתן), הביא הנותר מפרי שאכל ממנו, לא הביא מן הביכורים.

[רד"ק] (בר' ד, ה) ובכ"ר (כ"ב) הבל הקריב בלא הפשט ונתוח ומכאן ואילך בהפשט ונתוח. ועוד יש מחלוקת בקרבן הבל בדרז"ל (זבחים ק"י) יש אומרי' כי עולה הקריב ויש אומרים שלמים הקריב, וראיה לדברי האומר שלמים, מחלבהן, קרבן שהחלבים קרבים ממנו אבל העולה היתה כולה כליל, ולדבריו השאר הניח לזרעו, כי הוא לא אכלו כי לא היו אוכלים בשר, וראיה לדברי האומר עולה, דכתיב (וי' צו ו, ב) **הָאֵל הָעֹלָה דבר שבני נח היו מקריבים, ויהיה מחלבהן כתרגומו ממשמניהן:**

(וי' צו ו, ב) **צו אֶת־אֱהֲרֹן וְאֶת־בְּנָיו לֵאמֹר זאת תִּזְרֹת הָעֹלָה הָאֵל מִקְרָבָהּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ כְּלֵי־הַלְּלָה עַד־הַבֶּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּיָּקֵחַ בּוֹ:** אפשר כי טעם קדמא של מלת **מִקְרָבָהּ** המלמד שבא והולך מקדמת דנא, מימי בראשית.

דברים האזינו לבי, יח: צִוֵּר יִלְדָה תְּשִׁי וְתִשְׁכַּח אֶל מַחְלָהּ:

(דב' הא' לבי, יח) **צִוֵּר יִלְדָה** – (סלוק) מרכא טפחא, כעין דרשת סמוכים. ע"פ [הזיו לך, הרב חאס"י ערלנגער] (לב, יז) התנהגות הבנים היא תוצאה של חינוך מאבותיהם. חולשה מסוימת באבות עלולה להשפיעה על הבנים. ב-(לב, יז) נרמז חולשות אבות במה שנטו אחרי לא אלוה מתוך תאוות ידיעת העתידות. התוצאת החולשה הזאת המתוארת ב-(לב, יח) במה שנשמות הבנים התנתקו משרשם העליון.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תפצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.7 **דברים האזינו לב,א (התשע"ח-ט)**

דברים וילך לא,ל: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאָזְנוֹי כְּלִי-קֶהֱלִי יִשְׂרָאֵל אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תִּמָּם: פ
דברים האזינו לב,א: הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאֲדָמָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמֵרֵי-פִי:

(דב' הא' לב,א) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם – (סלוק) מרכא טפחא, בתפקיד כעין מידת סמוכים (ע"פ [מהרז"ו מבוא מדרש רבה (דפוס האלמנה והאחים ראם)]) כגון בהוצאת ווגשל מידה א' שהיא מידה ל"ג, כהמשך למספור לל"ב מידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם) כעין מידה (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, ומידה (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, כגון בין תפקידי תבנית הטעמים מרכא טפחא בראש חצי פסוק (ב) רמז ללמוד מענין מחצי פסוק או פסוק (א) שלפניו. ואפשר שלפעמים ירמז ללמוד מ-(ב) ל-(א). היינו שהנאמר ב-(דב' הא' לב,א) **הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם** וגו' **(דב' וילך לא,ל) עַד תִּמָּם** ב-(דב' הא' לב,א) **וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ** וגו' הוא **דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת** שב-(דב' וילך לא,ל).

[מסכתות קטנות מסכת דרך ארץ פרק המינין, הלכה לא]

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאֲדָמָה, זו היא שנאמרה על ידי דוד מלך ישראל, שנאמר ישות חשך סתרו, כנגד מי אמר דוד מקרא הזה לא אמרו אלא כנגד שבחו של הקדוש ברוך הוא, שהוא שליט בעולמו, הוא יחיד אחד, ושמו אחד, והוא שוכן בשלש מאות ותשעים רקיעים, ובכל רקיע ורקיע שמו וכנויו נקוד עליהם, ובכל אחד ואחד משרתים ושרפים ואופנים וכרובים וגלגלים וכסא הכבוד, ואל תתמה בדבר זה, שהיה מלך בשר ודם יש לו כמה מקומות, אחת של חמה ואחת של צנה, ועליך להביט בדבר זה, על אחת כמה וכמה למלך חי העולמים שהכל שלו, ובזמן שהן עושין רצונו של מקום, שוכן על ערבות בשבעה רקיעים ואין מתרחק מהם כלום, שנאמר **(במ' נשא ז,טט) מִבְּיַד שְׁנֵי הַכְּרָבִים וַיִּזְבַּר אֱלֹהֵינוּ: פ**, ובשעת הכעס עולה ויושב בשמי מרום והכל צועקים ובוכים ואין קולם נשמע וגוזרין צום ומתפלשין באפר ומתכסים בשקים ומורדין דמעות.

(דב' הא' לב,א) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם – (סלוק) מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן כנדרש ב-**[מסכת דרך ארץ פרק המינין, הלכה לא]** השמים מיציגים (א) בזמן שהן עושין רצונו של מקום, שוכן על ערבות בשבעה רקיעים, (ב) בשעת הכעס עולה ויושב בשמי מרום (טט: אפשר שאלו 390 רקיעים שלעיל) והכל צועקים ובוכים ואין קולם נשמע
(דב' הא' לב,א) וְהָאֲדָמָה – אתנה כמגביל, (א) בזמן שעושים רצונו של מקום אין מתרחק משבעה רקיעים (ב) בזמן שאין עושים רצונו כביכול המקום מגביל עצמו מלשמוע קולם.

[ספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שו]

דבר אחר **הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם** לפי שהיה משה קרוב לשמים לפיכך אמר האזינו השמים ולפי שהיה רחוק מן הארץ אמר **וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמֵרֵי-פִי**,

בא ישעיה וסמך לדבר **(ישעיה א,ב) שְׁמַעוּ שְׁמַיִם** שהיה רחוק מן השמים **וְהָאֲזִינוּ אֶרֶץ** שהיה קרוב לארץ.

(ישעיהו א,ב) שְׁמַעוּ שְׁמַיִם וְהָאֲזִינוּ אֶרֶץ כִּי ה' דִּבֶּר בְּנִימִי גְדֻלְתִּי וְרִוְמַמְתִּי וְהִם גִּשְׁעוּ בִי:

(דב' הא' לב,א) וְתִשְׁמַע - - מרכא (=מאריך) רוצה לומר רחוק וזה מפורש ב-**[ספרי פיסקא שו]** על נבואת ישעיהו שהוא היה בארץ ורחוק מן השמים. מכאן מלמד לנדרש, שמשה שהיה על הארץ (על החומר) היה רחוק מן הארץ (מן הנושא החומרי).

(דב' הא' לב,א) הָאֲזִינוּ – מרכא (=מאריך) לפי שנדרש שמשה רחוק מן הארץ משמע שכאשר נדרש שהוא קרוב לשמים אז השמים רחוקים ואפשר שלכך מרמז טעם **הָאֲזִינוּ** – מרכא (=מאריך) רוצה לומר רחוק.

לפי ש-**הָאֲזִינוּ** הוא לקרוב ו-**וְתִשְׁמַע** הוא לרחוק, בא ישעיה ואמר **(ישעיה א,ב) שְׁמַעוּ שְׁמַיִם** – מהפך פשטא, לקרב הרחוק לרחוק והקרוב לקרוב כדי **[ספרי פיסקא שו]** ליתן האזנה ושמיעה לשמים והאזנה ושמיעה לארץ, שהם עדים ולא יוכלו לומר האחד לא שמעתי והאחר לא האזנתי.

דברים האזינו לב,ד:

הַמַּאֲת בְּקָר וְחֻלְבֵי צֹאן עִם-חֻלְבֵי כָרִים וְאֵילִים בְּנֵי-בֶשֶׂן וְעֵתוּדִים עִם-חֻלְבֵי כַּלְבֵי חֲטָה וְדָם-עֵגֶב תִּשְׁתֶּה-חֶמְרָה:

[מנורת המאור, אבוהב יצחק, ע' 21 אוצר החכמה] ... וכמו שהאדם במזונו צריך פעמים ביום הלחם והרבה פעמים המים, לקיום גופו בבריאות, גם כן לקיום הנפש צריך מענייני המצות בזמנים ידועים ומענייני האגדות בכל עת, לפי שהם צריכין לשניהם להתמיד הנפש ולקיום הגוף; וגם דברי אגדה צריכין להמשיך לבו של אדם לכל עצה טובה. כדגרסין במסכת שבת פרק רבי עקיבא (פז,א): רבי יהודה אומר: בתחילה פירש ענשה, כדכתיב: "וישב משה" **(שמי'ת יט,ח)** דברים שמשבבין דעתו של אדם. לבסוף פירש מתן שכרה, כדכתיב "ויגד משה" **(שם שם ט)** דברים שמושכים לבו של אדם כאגדה.

... בפסוק **(תה' כח,ה) כִּי לֹא יִבְיִנוּ אֱלֹהֵי-פְעֻלַת ה'** וגו'. רבי יהושע אומר אלו האגדות. ... בספרי פר' עקב דרשו **(דב' עקב ח,ג) כִּי לֹא עֲלִי-הַלְחָם לְבָדוֹ יִתְּנֶה הָאֱלֹהִים**, זה מקרא, **(דב' עקב ח,ג) כִּי עֲלִי-פְלִימוֹצָא פִּיהָ: יִתְּנֶה הָאֱלֹהִים:** אלו הלכות ואגדות **(דב' הא' לב,ג) וְשָׁמֵן מִחֶלְמִישׁ צֹר:**

זה תלמוד: **(דב' הא' לב,ד) הַמַּאֲת בְּקָר וְחֻלְבֵי צֹאן עִם-חֻלְבֵי כָרִים** אלו קלים וחמורים וגזירות שוות ודינין ותשובות; **עִם-חֻלְבֵי כַּלְבֵי חֲטָה** אלו הלכות שהן גופי מקרא;

הַמַּאֲת בְּקָר וְחֻלְבֵי צֹאן עִם-חֻלְבֵי כָרִים – קדמא ואזלא (מונה רביע) קדמא ואזלא, אפשר כי **הַמַּאֲת בְּקָר** – קדמא ואזלא הראשון מלמד על כלל המידות שהתורה והאגדה נדרשות בהן. דרשה הזומה לנדרש ב-זהר-פר' שמות על "וימררו את חייהם". אפשר כי **צֹאן עִם-חֻלְבֵי כָרִים** – קדמא ואזלא השני הוא כעין כלל הלכה לגופה ועליו נדרשים במידות פרטי ההלכה המסוימת.